בס"ד

שלח — יום ב' נשלח !!

יום ב', ו' באב תשנ"ו (22 ביולי)

יום פטירתו של דון יוסף נשיא, ראש קהילת אנוסי ספרד שבתורכיה
לפני ע"ת ארבע, ומאתים תמ"ג לחורבן (ג'רוש) ה"שופ ה'הו'ד בטבריה.
בשנת 5339 (1579). גיאור תכנית זו נעזרה במאמר מה מהאנציקלופדיה
על היהודים שם את ישבו:

טבריה בטבריה התקיים יישוב זעיר של דייגים בתחילת המאה השש־עשרה. בשנות השבעים של המאה קידמה דונה גראסיה נשיא, דודתו של דון יוסף נשיא, את שיקום יישובה היהודי של העיר. שניים אלה היו בני משפחת סוחרים עשירה שהיגרה מספרד לפורטוגאל בשנת 1492 ואחרי נדודים נוספים הצליחה להביא את רכושה בשנת 1553 לקושטא; שָׁם הצטרף לדונה גראסיה בן־אחיה דון יוסף, שרכש עמדת השפעה רבה בחצר הסֻלטאן. ביוני 1560 ביקשה דונה גראסיה מן הסֻלטאן פִּרמאן שייתן לה את זכות־החכירה על טבריה, והתחייבה להגדיל כעבור עשר שנים את דמי־החכירה פי־עשרה. במכתב־הבקשה הרחיבה את הדיבור על אפשרויות הפיתוח החקלאי של האיזור — אם יגדלו בו דקלים, קנה־סוכר ועצי תות למאכל זחלי הפרפר טוואי־המשי. היא ציינה שאפשר יהיה להגדיל בהרבה את המִסים הנגבים מן המתרחצים במעיינות טבריה אם יתוקן בית־המרחץ החרב.

הסֻלטאן פנה אל מושל צפת כדי לברר את פרטי ההצעה, ולאחר שקיבל את חוות־דעתו הורה לו ש"אם יבואו אנשים... מהחוץ, יפריחו סביבה זו וישתקעו [בה], אל ימנע [אותם] איש [ממעשיהם]". כחוכרת של מִסי האיזור זכתה דונה גראסיה למעמד מיוחד בו, ונציגיה הוסמכו לגבות את המִסים ואת הקנסות. הסֻלטאן הקדיש סכום־כסף לבניין חומת־העיר שכדי לשמור על שעריה נשלחו כמה יְנִיצָ'רִים מחיל־המצב בדמשק. הוחלט על ימי שוק קבועים, והעברת מי־המעיינות לטבריה נעשתה על־חשבונה של דונה גראסיה.

הנזיר הפראנציסקאני ממוצא פורטוגאלי פנטליאו די אבירו סיפר בספר־מסעותיו:

> ...כאשר עזבנו את ירושלים שמעתי מכמה יהודים פורטוגאלים בדבר אשה פורטוגאלית שנמלטה ממלכות זו ברכוש גדול, שהעניק לה כוח והשפעה רבה ופִּרסם את שמה במדינות אלה, וכיצד קנתה את העיר טבריה מן התורכי הגדול בסכום־כסף גדול ובתשלום מס קבוע של אלף קרוידיס לשנה, וכי בקיץ הבא היא תבוא מקונסטנטינופוליס עם כל משפחתה לגור בטבריה, ועִמה כל היהודים שירצו לבוא אחריה. חדשות אלה הביאו שמחה לכל היהודים היושבים בארץ־ישראל, משום שהם האמינו שעִם התיישבותם שָׁם חייב המשיח לבוא.

ואכן בעיני בני־הדור, החדור תקוות משיחיות, התפרשׂה חכירת טבריה בידי דונה גראסיה כפעמי־גאולה, ודון יוסף, רב־ההשפעה בקושטא, הצטייר כ"מלך היהודים" שקימום טבריה, מִפעלו, אינו אלא ראשית כינונה של "מדינת עם ה'" בארץ־ישראל. גם השגריר הצרפתי בקושטא כתב בספטמבר 1563 כאילו —

> מִיקֵז [שמו הספרדי של דון יוסף נשיא] זה קיבל רשות מאת הסֻלטאן סֶלִים מֶרָאד לבנות עיר לחוף הכנרת למטה מצפת, מקום שָׁם ידורו יהודים בלבד. למעשה הוא מתכונן לבנות את הצלחתו שָׁם בפעולת החייאה זו, כי הוא שואף כנראה להכריז עצמו למלך היהודים.

שיקום טבריה היה חלק ממדיניות הפיתוח והשיקום היזומה על־ידי הסֻלטאנים סֶלִימָאן המפואר וסֶלִים השני. אך דונה גראסיה נפטרה בשנת 1569, ובשנים שלאחר־מכן הִרבו הבדווים להתנכל ליישוב הקטן בטבריה והביאו עליו את הקץ. גם השתדלותו של יהודי תקיף אחר בחצר הסֻלטאן, דון שלמה אִבְּן יָעִיש, לא הועילה. בשנת 1662 לא נותר בטבריה אף לא יהודי אחד. בשנת 1740, בעידודו של דַּאהֶר אַל־עֻמָּר, חודש בה היישוב היהודי ביוזמתו של ר' חיים אבולעאפיה וחבורתו, שהגיעו מאיזמיר והשתקעו בה. יהודי טבריה גילו נאמנות לדַּאהֶר אַל־עֻמָּר ולא נטשו אותה בימי המצור שהוטל עליה בשנת 1742.

יום נעים!